

Izhaja vsak dan razen
nedelje in praznika ob
3. popoldan.

Posamezna številka stane
10 vinarjev.

MARIBORSKI DELAVEC

Neodvisen delavski list za mesto in okolico.

Po pošti stane mesečno
3 K 20 v

Uredništvo in upravni-
štvo: Schmidererjeva u-
lica št. 5.

Telefon 3/VL.

Letnik 2.

Maribor, sobota 18. januarja 1919.

Štev. 14.

Inteligenca in socializem.

Sekcija hrvaških akademikov v Zagrebu je priredila predavanje in diskusije o temi »Inteligenca in socializem«. Sodrug V. Korač je izvajal med drugim naslednje zanimive misli:

Pokazati hočem, kako deluje inteligenca v delavskem gibanju, katera razočaranja doživlja in želim pokazati pot, po kateri mora inteligenca hoditi, da ne doživi razočaranja.

Povsod se danes spominja na socializem, po časopisih, na predavanjih in v debatah. Socializem je postal takorekoč nekakšna moda, ki se ji mnogi pridružijo, toda ne razmišljajo zadosti globoko o njem. To je efekt te vojne, ki je povzročil ogromno bedo, upropastil mnogo eksistenc, zrušil mnogo moralnih in materialnih eksistenc, vojno in cerkev. Mnogo avtoritet se danes sramuje, ker so podpirali one, ki so vzdrževali to štiriletno klanje. In čisto naravna je reakcija, da se ljudje pridružujejo onim, ki so že pred vojno napadali te avtoritete, ko so sedaj zaznali, da so te avtoritete sramotno propadle.

Toda mnogi, ki se nam približujejo iz nekakšnega idealizma in navdušenja, iz elementarnega nezadovoljstva, ne študirajo obenem socializem in njegovo gibanje. V nekaterih splošnih potezih hočem povedati, kaj je socializem, odkod izvira njegova sila in katero ulogo igra v njem inteligenca.

Socialistični pokret je pokret enega družabnega razreda, je pokret proletarijata t. j. onih ljudi, ki živijo edino od prodajanja svojih moči. Proletarec je delavec v tovarni kakor tudi uradnik. Vsi ti nimajo drugega dohodka, kakor svojo stanovitno plačo, ki jo dobivajo za dobo svojega delovanja v službi.

Položaj modernega proletarca se ne razlikuje mnogo od položaja staroveškega sužnja in srednjeveškega kmeta. Francoska revolucija je proglasila svobodo človeka, ali stvarno se to ni izvedlo, zakaj plača, ki jo delavec dobiva, čisto ne zadostuje niti za golo življenje, vzdržuje pa onih t. zv. gorenjih 10.000, oni mali razred, ki nima drugega smotra, kot da izkorišča nižje razrede s svojim parasitskim življenjem.

Taka karakteristika velja za bolj razvite kapitalistične dežele; v deželah pa, kjer kapitalizem ni tako razvit, kjer prebiva kot na pr. pri nas 80 odstotkov kmetov, država ne sloni na tem antagonizmu med proletarijatom in kapitalom. V takih deželah se socialistično gibanje ne more posebno ojačiti. Toda ta vojna je povzročila, da se je ojačil socializem tudi v mnogih deželah, ki sicer nimajo take baze, ker kapitalizem ni posebno razvit. Tako je tudi pri nas. Socialistično gibanje kaže danes vse znake, ki so karakteristični za kapitalistično nerazvite

dežele. Socializem je danes naraven in nujen pojav in je prav smešno misliti, da je plod same agitacije.

Razlikujem med socializmom in socialnimi gibanji, kajti bila so socialna gibanja brez socializma in socializem brez socialnih gibanj. Socialna gibanja smo imeli tudi v starem veku, ker je vsa zgodovina borba med onimi, ki vladajo in onimi, ki so izkoriščani. Socialna gibanja so bila tudi gibanja sužnjev v starem Rimu in gibanja kmetov v srednjem veku. V ljudski družbi vlada neprestano borba razredov za gospodstvo nad ostalimi razredi in nad proizvodnimi sredstvi. Ta gibanja so obstojala že davno pred socializmom in delavsko gibanje je obstojalo pred socialnimi teoretiki.

Posebno močno je bilo delavsko gibanje v Angliji. Tam so delavci najprej razvili svoje organizacije v borbi proti nevolji in bedi. Anglija, zibelka kapitalizma, je tudi zibelka proletarijata, ki je prvi ustanovil velike strokovne in združne organizacije in prvi započel proletarsko borbo. V Angliji je socializem še danes slab, a razvito je delavsko gibanje. Praktično socialistično delo se je razvilo v ustanovitvi organizacij.

Nastale pa so tudi teorije. Vsi socialistični filozofi so iskali zdravila na čisto drug način, nego angleški delavski razred. Iskali so je v prevratih iz temelja. Cela vrsta globokih mislecev je verovala, da se more odstraniti beda le, ako se odstrani obstoječi družabni red, s sestavo novega družabnega temelja, ker le tedaj izgine beda s sveta.

Doba okolo leta 1848. je bila podobna današnji dobi, ker je bila vsa Evropa v ognju revolucije, ki je imela nadaljevati delo velike francoske revolucije in zrušiti oblasti evropskih mogotcev. Ali končala je s formalnim neuspehom, ker je pustila za seboj absolutistično oblast, dočim je stvarno zmagala, zrušivši fevdalne odnose v Evropi. Industrijske sile so se razvile in v petdesetih letih je zmagal v vsej Evropi kapitalistični družabni red nad fevdalnim, kar je imelo za posledico, da je nastal povsod proletarski razred. Zgodilo se je, da smo prišli do združenega kapitalizma in fevdalstva, mesto do prave demokracije.

Socialistično gibanje se je razširilo po vsem evropskem kontinentu, a strokovne in združne metode so stopile na drugo mesto. Teoretik nove metode je bil Karl Marks, ki je izdal leta 1848. komunistični manifest, v katerem pravi, da se da le potom akcije proletarskega razreda zrušiti fevdalno-kapitalistični red. Oznanjal je geslo: Združite se, imejte pred očmi jasne cilje! Po tej metodi je nastala tudi internacionala.

Sedaj pa bom poskusil pokazati, kakšen je odnos inteligenca v socialističnem gibanju. Socialistično gibanje so dvignili tako visoko vsi oni inteligenti, ki so pristopili k njemu z idealizmom. To pa je izvršila tista inteligenca, ki je oplemenitila svojega duha in se poglobila v znanost, katera je dala široko znanstveno erudicijo. Ni mi treba naglašati, da inteligenca in socialna glazura ni eno. V delavskih vrstah se čisto nahaja več inteligenca, nego v mnogih višjih krogih. Katere pogoje mora izpolniti inteligenca v socialističnem gibanju? Glavno, da je vsak inteligent skromen, in da ne poskuša na podlagi kakršnihkoli teorij čez noč odstraniti že zgrajene strankine vidike.

Proletarijat je v vsej svoji praksi odgojen tako, da more biti kompromisen. Povsod, kjer je proletarsko gibanje močna družabna sila, je to gibanje kompromisno. Nasprotno pa so intelektualci povsod radikalni. Oni se ne zadovoljujejo, da bi pritrdili zahtevi, po kateri te mase teže. Saj pa je za delavsko maso. važnejše povišanje mezde za eno krono ali skrajšanje delovnega časa za eno uro, nego politične zahteve in mnogi intelektualci so že doživeli v tem konfliktu s svojo lastno maso poraz. V Rusiji in tudi drugod je prinesla inteligenca v delavske vrste sektarski duh. V deželah, kjer je proletarijat nerazvit, je obsojen na neuspehe, a kjer so neuspehi, tam je tudi prepir. V Rusiji je na stotine socialističnih strank in le v Bulgarski so tri ali štiri.

Delavsko gibanje ima svoje realne cilje in preko teh ne more nikdo iti. Naš proletarijat ne bo mogel prevzeti diktature, ker je preslab in nerazvit. Intelektualec, ki bo znal umeti delavske potrebe, si mora postaviti kot prvi pogoj princip, da se mora manjšina pokoravati večini, ker široka gibanja morejo biti le demokratska.

Čim več inteligenca je v socialističnem gibanju, tem jačje bo to gibanje, toda, ako ne bodo le-ti pravi intelektualci s širokim razumevanjem in veliko erudicijo, bo v gibanju tudi več sektarstva. Inteligenca, ki pristopi k gibanju, mora proučevati ne le teorijo, marveč tudi prakso socializma.

(Iz „Napreja“.)

Političen pregled.

Pogajanja na Koroškem. Med zastopniki koroške deželne vlade in komisarjem Smodejem, kot zastopnikom Narodne vlade, so se včeraj začela pogajanja. Ali čemu so sploh ta pogajanja? Saj je Narodna vlada vendar že enkrat izjavila, da se s to ne pogaja več, ker se ne drži pogojev. Saj je pa tako pogajanje tudi nešmisleno, ker bi nam Nemci dovolili itak le kraje južno od Drave. Celovec s Gosposvetskim poljem itd. bi si pa sami obdržali.

Mobilizacija na Koroškem sicer ni, ali zato ti Nemci vsakega, ki se prostovoljno javi, z veseljem sprejmejo. Druge pa, ki so za orožje

sposobni in se vojašine branijo, pa kar s silo tirajo k vojakom. Na tak način, seveda, so spravili celo tolpo skupaj, ki je le majhno število naših napadala.

Umor dr. Liebknechta. Kakor poročajo razni listi, se je posrečilo pozno zvečer prijeti Liebknechta v stanovanju enega izmed njegovih prijateljev. Odvedli so ga v hotel „Eden“, malo pozneje so, kakor poroča „Lokalanzeiger“, privedli tudi Rozo Luxemburgovo. Ko so Liebknechta zdravniško preiskali in ugotovili njegovo istovetnost, so ga iz hotela odvedli k avtomobilu. Spremljujoči ga častnik je rekel Liebknechtu, da bo uporabil orožje, ako bi hotel Liebknecht pobegniti. Ko je stopil Liebknecht v avtomobil, ga je nekdo iz množice jako hudo udaril po glavi, tako da je jel močno krvaveti. Avtomobil se je naglo odpeljal, vendar je bil zadržan; nato so hoteli spremljajoči uradniki odvesti Liebknechta peš. Po nekaterih korakih je skočil Liebknecht nenadoma med bližnje grmovje in se ni hotel ustaviti navzlic pozivom. Ustrelili so večkrat za njim. Krogla ga je zadela med ramena in vrat. Liebknecht je padel in je bil takoj mrtev. Rozo Luxemburgovo so zaslišali med transportom.

Mariborske novice.

Jugoslovanska demokratska stranka je imenovala za Štajersko sledeče delegate za državno veče: dr. Kramer, dr. V. Kukovec in prof. Voglar. V pokrajinski svet: dr. Kalan, dr. Koderman, Petovar, dr. Rosina, Smertnik, Zadravec in Zemljich.

Sekcijsko železniško ministerstvo za slovensko ozemlje se osnuje v Ljubljani po naročilu ministra za železnice v Beogradu. Ta urad bo imel sledeče oddelke: 1. pravni, 2. administrativni, 3. komercialni, 4. tehnični in 5. prometni oddelki. Reflektanti državne in južne železnice naj se priglasijo pisмено ali brzojavno poverjenstvu za promet do 22. t. m. iz ob enem navedejo oddelke, kamor želijo biti dodeljeni.

Darove, posebno pa toplo perilo se zbira vsepovsod. Ali ne bi kazalo, da bi se v tem oziru za naše hrabre vojake na meji tudi v Mariboru in okolici začelo pobirati. Gotovo bi se za to požrtvovalno delo našlo nekaj gospej ali gospodičen. Trud pa ne bil zastoj. Opozorjamo razna Mariborska društva, da naj vzamejo to zadevo v roke in sicer kolikor mogoče s oraj.

Z imeni ubežnikov na dan! Slišimo in vidimo, da tudi v naši garniziji dan za dnem uhajajo vojaki, ki potem v vojaški obleki popivajo in razgrajajo po mestu. Povečujejo pa ti neznačajnejši zlo pobega posebno s tem, da zapeljujejo k pobegu tudi druge tovariše, da rušijo že itak ne posebno trdno disciplino med vojaštvom. Naša sodba o takih breznačajnih elementov je bila že zdavnaj ta, da se mora te ljudi smatrati kot izdajice domovine in da mora te izdajice vsaj domovina po zasluženju tudi kaznovati, če jih druge pristojne oblasti le z rokavicami prijemljejo. In prva največja kazen za take brezvestneže bi bila: z njih imeni in polnim naslovom na dan! Po vseh slovenskih listih! In to tako vidno, da mora vsak opaziti, vsakdo brati. Ljubljana ta načrt že praktično izvršuje. Dajmo ga tudi mi. Zadeti pa mora vojaška oblast.

Naval na banke je vsled žigosanja bankovcev v Zagrebu tako velik, da vlog sploh ne morejo več sprejemati. Da se ta naval deloma omeji, so banke in hranilnice sklenile, da za dobo 20 dni ne bodo obrestovale hranilnih vlog. Taki navali kažejo se te dni tudi pri nas.

Pozor pred spolno-okuženimi! Kakor slišimo, je iz neke tukajšnje bolnice v kratkih presledkih pobegnilo več spolno-okuženih vo-

jakov, od katerih se največji del najbrže potika po Mariboru in okolici. Slovensko ženstvo pazi, s kom občuješ! Sicer se pa čudimo, da vojaška oblast imena vsaj takih falotov ne razzobeši na javno desko in jih ne pusti objaviti vsem listom, da se tako občinstvo, tudi sicer varuje pred prenosom okuženja. Kakor iz človeškega stališča vsakogar pomilujemo, ki „pade“ v dako nesrečo, tako na drugi strani najogorčeneje obsojamo, če taki reveži samovoljno postajajo brezvestneži ter svojo kugo razširjajo med svoj narod. Boj njim, od vseh pošteno čutečih, brezobzirnih boj proti tem podležem!

Važno vprašanje o vojaški prehrani. Ni ga med nami, ki bi ne bil posebno v zadnjem letu vojne gojil sočutje do stradalajočega vojaštva. Tembolj nas je razveselilo, ko smo po razpadu Avstrije, ob začetku zgradbe Jugoslavije slišali, da skuša naša nova država stotero to popraviti, kar je zagrešila stara vojaška uprava, zlasti na našem moštvu. Po 6 K dnevno so jim določili za prehrano, s kruhom vred, torej odpade na prehrano samo 5 K 28 v. dnevno za vsakega vojaka, bodisi častnik ali prostak. Res je, tudi še v današnjih izboljšanih časih 5 K 28 v. za celo dnevno prehrano ni bogve kako preobilo dotirano. Toda računati moramo z večjim številom udeležencev na skupni prehrani, s primerno znižanimi cenami pri dobavi iz vojaških skladišč. Teda lahko rečemo, da bi tudi vsak prostak moral v nasprotju s prejšnjo prehrano, zdaj živeti kakor „grof“, posebno če še uvažujemo visoko odmerjene dnevne doklade na plači. In vendar nam od vseh strani prihajajo pritožbe o slabi prehrani vojaštva. Pri natančnejšem vpogledu seveda se kmalo ugotovi, da so pritožbe glede slabosti prehrane, pretirane. Ampak povprečno v vseh slučajih pa se nam pokaže eno in isti opravičeni rezultat: prehrana ni vredna svojih 5 K 28 v. Za ta denar bi se moštvu dalo danes lahko čisto kaj drugega, kakor n. pr. čisto juho, komaj 15 dkg mesa in porčijo nezabeljenega zelja za obed, pa konjski gulaž za večerjo ali pa celo samo „črno kavo“, ki pa seveda kave niti oddaleč povohala ni. Pa tudi tam, kjer se moštvu nudi kaj boljšega, za obed vkuhana juha, dvoje prikuhi in še močnato jed, za večerjo pa kakšne močnate izdelke, tudi v teh slučajih prehrana ne stane več nego k večjem 3 K 50 povprečno. Kje ostane ostala diferenca skoro dveh kron za moža in na dan! Na to vprašanje nam ne ve nihče pravega odgovora. Pač pa vedo vsi povedati, da se je na ta način in račun nabralo v tem kratkem času ogromno denarja na račun moštva, a kje tiči ta denar? Morda v resnici nikjer, najbrže niti v papirju, pač pa — na papirju. To temno uganko bomo poskusili po informacijah iz dobrih virov rešiti. Naglašamo pa že vnaprej, da pri tem zasledujemo najboljši namen tako v korist vojaške uprave, kakor seveda v prvi vrsti tudi v blagor moštvu.

Juhart v Slov. Bistrici je komaj zlezal iz lajhe, a že spet rogovili in hujska. Dobil je zato svojo zaslužen kazen, kajti nek korajžen fant ga je zato pošteno oklofotal. Čestitamo k taki nepričakovani birmi.

Žigosanje bankovcev. Vlada je podaljšala rok za žigosanje do 2 feb. Naše mnenje je, da je ta rok prekratek, kajti do tega dne bo k večjemu ena tretjina vseh avstro-ogrskih bankovcev s empljana. Če bi pa vlada podaljšala čas za štemljanje na 2 meseca potem smo uverjeni, da bo 80 vseh bankovcev žigosanih.

Žuganje proti Jugoslaviji. Tratner Albert, steklar stanujoč v Erzhzog Eugenovi ulici je žugal z bodalom svojem svaku Šmidu. Kričal je tudi da ima vedno pripravljeno kroglo za sloveske pse. Tudi se je neravno izrazil proti generalu Majstru. Za svoj nastop je bil oddan sodnji.

Kmečke gostije. Delavec nam piše: Sem kmečki sin in večkrat obiščem svoje sorodnike. Bil sem tudi te dni doma. Kako se sedaj na kmetih dela, to je zelo žalostno. Vršijo se gostije, ki trajajo kar po cel teden in tam se je in pije — boljše rečeno — žre. Med tem pa v mestu na tisoče delavcev gladuje. V mestu nimajo starčki in otroci revnejših slojev mleka, na kmetih pa z mlekom svinje krmijo. Če ga pa prinesejo v mesto, pa ne vejo koliko bi zanj zahtevali. Poroča se nam, da se plačuje pod roko en liter po 2 K. — Med kmečkimi fanti se nahaja še vse polno orožja. V nekaterih bolj oddaljenih krajih izvršujejo ti oboroženi mladiči pravo strahovlado. To so žalostne razmere!

Naš trg je bil danes slabo obiskan. Mesa skoraj nič in drugo pa tudi vse precej soleno. Pozivljamo merodajno oblast naj skrbi, da dobivamo redno spet vsaj naših par dg mesa. Revnejši sloji si vendar ne morejo kupovati par pišane v za K 50 kakor danes.

Promet s teleti in klavnimi prašiči je v območju Narodne vlade SHS v Ljubljani odslej prost. Izvažati se sme taka živina iz območja Narodne vlade SHS v Ljubljani le z dovolitvijo te vlade. Od političnih oblastev na podstavi tozadevnih zakonitih določil za preskrbo prebivalstva zahtevani kontingenti klavnih prašičev se morajo tudi še vnaprej oddajati zaupnikom vnovčevalnice za živino in mast. Določila o najvišjih cenah za teleta in za klavne prašiče ter določila o najvišjih cenah za telečje mese in za prašičjo mast in prašičje izdelke ostanejo neizpremenjena v moči.

Tegetthoffov spomenik so danes ponocili neznani zlikovci prevrgli. Tako početje ne odobravamo, posebno iz vzroka, ker je bil Tegetthoff zares še edini mož ki je mnogo storil, da imamo danes Jugoslovani tako močno brodovje. Zadnji čas je torej, da se gleda strogo na to, da se ne bodo pijane druhalci več klatile pozno v noč po ulicah kakor se to sedaj dan za dnevom godi. Sicer bode treba gostilne spet poprej zapirati.

Tatvine. Uhl Ivan, doma iz Špišja, je bil zjutraj ob 4. uri zasačen, ko je ravno nosil okoli 35 kg moke, ukradene iz miina mestne aprovizacije.

Vlom. Burza Jozef, 18 let in Hleb Feliks, 17 let stara, doma iz Pobrežja, sta se klatila ob 9. uri zvečer po Tržaški cesti, ter skušala vdreti skozi okno v nek hlev.

Menja za živež. Danes zjutraj so zasačili nekega nemškega vojaka iz Gradca, ki je skušal petrolej zamenjati za živež. Petrolej se mu je odvzel, vojaka so poslali nazaj v Gradec.

Prvi mariborski bioskop v Tegetthoffovi cesti. Od sobote 18. do 24. t. m. se kaže največji film sveta „Pot, ki pelje v pogubljenje“, drama v 6 dejanjih proti trgovini z dekleti. Samo za odrasle!

Poštena ženska za vsako delo pri dobri košti in dobrem plačilu se išče pri Štumberger, krojač, Melska cesta 1. 3-1

Sukanec (cvirn) tanjše številke za šivalni stroj, črni in beli, je v večji množini na razpolago v trgovini Vilko Weigl, Glavni trg 22.

Učenec, ki ima veselje do trgovine se išče v papirni trgovini V. Weigl, Glavni trg 22.

Juraj Gredlič, brivec v Tegetthoffovi cesti 22 se priporoča jugoslovanskemu občinstvu.

Viničar z dvema do tremi delavnimi moči se takoj sprejme pri Vidu Murko, Maribor, Melska cesta 24 3-3

Urar Franjo Bureš, Tegetthoffova cesta 39 prevzame vsa popravila.